

KÖNYVISMERTETÉS

Linda Metcalf (2008): *Megoldásközpontú tanítás – Hogyan javítsunk a diákok magatartásán, jegyein, a szülői támogatáson és a tanári kar morálján.* Alexandra Könyvkiadó, Budapest, 240 p.

Dr. Linda Metcalf hazánkban nemrégiben megjelent könyve már címében is sokat sejtető és inspiráló elsősorban pedagógusok, tanár szakos főiskolások és egyetemisták, illetve az oktatással foglalkozó szakemberek számára.

Létezik megoldásközpontú tanítás? Milyen szituációk vagy esetek megoldására fókuszál? Kinek fontos a megoldás a tanítás során? Egyáltalán mit kell megoldani a tanítás folyamán? Konfliktusmegoldásra gondolhat a szerző, vagy a tanításban és tanulásban fellépő problémákról olvashatunk? És ha a tanításról beszél, akkor vajon a nevelés kap-e szerepet a szerző gondolataiban? Olvasóként ilyen és ehhez hasonló kérdések merülhetnek fel bennünk, mielőtt még belelapozunk a pedagógus, iskolapszichológus és nevelési tanácsadó végzettségű szerző 240 oldalas könyvébe. A tartalomjegyzékbe és az oldalak közé pillantva azonban egyből leszűkíthető és érthető lesz a könyv célja és használhatósága.

A fejezetenkénti összefoglalók és gyakorlófeladatok, a részenkénti „*Mi is történt?*” esettanulmányok világossá teszik előttünk e kiadvány kézikönyv jellegét, melyet elsősorban gyakorló és kezdő pedagógusok figyelmébe ajánl maga a szerző is. A recenzens ehhez még hozzáteszi, hogy szülők, diákok, oktatási intézmények vezetői kezében és olvasatában is szívesen látná ezt a kiadványt.

Linda Metcalf nem kisebb célt tűzött ki maga elé, minthogy új ötleteket és stratégiákat, mi több: „praktikákat” kínáljon a tanítás során felmerülő problémák esetében, amelyek segítségével javítási lehetőség nyílik a diákok magatartásán, jegyein éppúgy, mint a szülői támogatáson és a tanári kar morálján. A gyakorlati megvalósításhoz a megoldásközpontú stratégiát helyezi előtérbe. Az általánosan ismert problémaközpontú szemlélet azt a benyomást kelti, hogy maga a diák a probléma, egy megoldásközpontú tanár viszont abban hisz, hogy a probléma a probléma. „*A kudarccal teli (problémaközpontú) kontextust reményteliséggé (megoldás orientálttá) próbálja változtatni.*” (Metcalf, 2008: 24)

A szerző könyvének *első fejezetét* egy esettanulmánnyal kezdi, amely-

ben egy kezdő tanár ad még egy utolsó esélyt diákjának. A konkrét probléma kapcsán az olvasó végigkövetheti a pedagógus gondolkodásmódját, amely egyben a megoldásközpontú felfogás tisztázása is: a hiányosságok helyett a képességre való odafigyelés, a probléma helyett a megoldásra való koncentráció. A lényegi kérdés nem az örökösen hangoztatott „*mi nem megy*”, hanem az, amit el szeretnénk érni, vagyis a „*mi a célom*” – elsősorban a diákkal.

A második fejezet a tanárokat készíti fel, és biztatja eddigi felfogásuk megváltoztatására és a megoldásközpontú nyelvezet elsajátítására. A legfontosabb, hogy saját magunk tudjuk: nem a diák a probléma, hanem maga a probléma a probléma. A diákot jellemző, általában negatívan minősítő kijelentések helyett a példák alapján segítséget kapunk az egyes helyzetek fényében a megjelenő tulajdonságok mögé látni, és változtatni a berögzült, legtöbbször célt tévesztő, helytelen reakciókon. Ezek a megoldásközpontú kifejezések alapjaiban nem változtatják meg a helyzetet, de új értelmezést adnak a tanároknak, melyekkel egyszerűbben lehet véget vetni a kellemetlen szituációknak, hiszen a tanár segít a diáknak hanyagolni a problémát, és együtt kerülnek ki a hatása alól.

A harmadik, ötödik és hatodik fejezet egy egységként is értelmezhető, ugyanis azokra a diákokra koncentrálnak, akik valamiben „mások”, mint a többiek. A harmadik fejezetben az eltérő magatartású, illetve képességű tanulók tetteire és a megoldási lehetőségekre

kapunk konkrét példákat érintő javaslatokat. Az ellenállást, fegyelmezetlenséget mutató diákokat együttműködésre bírni bizony elég nehéz, korra, nemre, képességre való tekintettel. A szerző egyrészt kommunikációs stratégiákat ajánl, amelyek arra is jók, hogy a diák észrevegye: a tanára is elkötelezte magát a probléma megoldásában. *Metcalf* nem ad oly részletes útmutatót a kommunikációs formákhoz, mint amilyenek például *Thomas Gordon T.E.T. – A tanári hatékonyság fejlesztése* című munkájában olvashatók. Ugyanakkor Gordonhoz hasonló módon prezentálja a kommunikációs gátakat jelentő beszéd típusokat (pl. parancsolás, utasítás, prédikálás, javaslat, szidás, kérdegetés, vigasztalás, gúnyolódás). A szerző a sikeres kommunikációhoz elegendőnek tartja a tartalmas, „ajtónyitogató kérdéseket” és a beszélgetést, amelynek köszönhetően a diákok rátalálhatnak saját megoldásaikra, és felismerhetik egyéni problémamegoldó képességeiket. A könyv – hűen az egyik legértékesebb koncepciójához – e részeknél sem marad meg az elméleti tanácsok szintjén, hanem gyakorlatorientáltan végigvezeti az olvasót számos napi konfliktus, probléma megoldási módján. Rávilágít, hogy a megoldásközpontú gondolkodás különbözik a „csupán” pozitív megerősítéstől, hiszen fontosabb a diák igényének megértése és az együttműködő szemlélet. A szerző saját érzékenységét és gazdag szakmai tapasztalatát bizonyítva középpontba helyezi a diákra való odafigyelést és a megoldásra való ráhangolódást. Az általa kínált stratégia

alkalmazásával a pedagógus nem riad vissza a kérdezéstől, amelynek segítségével zökkenőmentessé válik a beszélgetés, és többfajta válaszlehetőség is érkezhethet.

Az *ötödik fejezet* szintén egy konkrét programot nyújt, mégpedig alapvetően a **sajátos nevelési igényű** tanulókkal való bánásmód terén, és kliensként aposztrofálja a probléma azon résztvevőit, akiknek segítségre van szükségük. Az első lépés a kliens azonosítása, majd a probléma alóli kivételek keresése (azaz mely alkalomkor nem jelentkezett a probléma). Ezt követi a kompetencia érzékeltetése a diák jelenlegi környezeti rendszerében.

A *hatodik fejezetben* megtudhatjuk, hogy a megoldásközpontú tanár egy kicsit másképp értelmezi és látja ezeket a gyerekeket, mint pedagógustársai. Egy hiperaktív vagy éppen agresszív tanuló esetében nem a diákok hiányosságaira koncentrál, hanem ellenkezőleg: a kivételekre és képességekre épít. Nemhogy kevesebbet, de többet vár el tőlük. A hiperaktív tanulók esetében kiemeli a megértés, a türelem és a dicséret fontosságát. Ne sietessük őket, de adjunk segítséget! Egyszerű, ám praktikus ötletként felveti az időpont megadását a feladatvégzésénél, melyre következetesen emlékeztetjük a diákot, így szokássá válik, ami megkönnyíti a munkáját.

A *hetedik fejezettel* számomra a *negyedik* koherensen összefügg, ugyanis míg a kézikönyv *negyedik fejezete* a diákokkal való együttműködést és a hatékony tanár–diák-kapcsolat kialakítását „tanítja” meg az olvasóval, ad-

dig a *hetedik fejezetben* a fegyvelmezés megoldásközpontú módszerében mélyedhetünk el, és ismerhetjük fel jelentőségét. Szintén lényeges és a szerző által sokat hangoztatott koncepció a jól működő dolgok kiemelése, amelyre hasznos gyakorlat a „Tanári jelentés űrlap” alkalmazása. Ennek célja, hogy a tanár–diák-konfliktus felelősségét viszszahelyezze a tanár és diák kezébe, mivel a tanár a diák jó oldalát figyeli, és azt jelzi, amikor nem jelentkeznek a negatív viselkedésmód. Analóg verziójaként megtalálható a fegyvelmezési kérdések kapcsán a „Megfigyelés a tanuló sikereiről” űrlap, amit a büntetését leltöltő tanuló készítenek a pedagógusok, ezzel is segítve az „újrakezdést”. Metcalf arra biztatja az olvasót, hogy ne a diákot, hanem a környezetet próbálja megváltoztatni a siker érdekében, és soha ne mulassza el a diákok dicséretét.

Az *utolsó előtti fejezet* külön tárgyalja a társas kompetenciák tanítását. A diákok kompetenciáját előfeltételezi, és ezzel már implikálja, hogy az adott viselkedés vagy változás már megtörtént, és újra meg is történik. Ez az előfeltételező nyelvezet szintén része a megoldásközpontú tanításnak. A tanulók számára kínált űrlapok lehetőséget adnak arra, hogy sikerélményeikről beszámoljanak, értékeljék önmagukat, és kövessék saját fejlődésüket. Az intézményvezetők is segítséget kapnak a szerzőtől a megoldásközpontú iskola megteremtéséhez, melyhez segédanyagok, szerepjátékok, megoldásközpontú kérdések állnak rendelkezésükre a könyv *kilencedik fejezetében*. Az

igazgatók ezek alapján vezethetik kollegáikat az új gondolkodásmód felé, mely főként a kompetencia légréteget alkotva pozitív módon hat a diákokra és kollegáikra is.

Linda Metcalf itt bemutatott könyve valóban segítség a gyakorló pedagógusoknak. Igazi kézikönyv, mellyel a diákok magatartásában és a tanulmányaikban előforduló problémákat lehet kezelni. A jól érthető, konkrét és mindennapi példák alkalmazásával, a pontos útmutatókkal és űrlapokkal megtanulhatja az olvasó, hogy miképpen változtasson módszerein, milyen technikákat alkalmazzon az egyes esetek kapcsán. **A könyv olvasása után valóban lehetségessé válik a másképp gondolkodás, és az, hogy a diákokra egy, az eddigiektől eltérő szemszögből tekintsünk. Az is feltételezhető, hogy az olvasók közül lesznek, akik a korábban alkalmazott konfliktuskezelési módszerükön is képesek változtatni.** A kézikönyv tartalmát humoros, fricska jellegű grafikák teszik élővé, az űrlapok és gyakorló feladatlapok elrendezése a fejezetek végén egyszerűvé, élvezetessé teszik az olvasást. A kézikönyv strukturálása, a fejezeteket záró összefoglalók pedig kiemelik az egyes részek által megfogalmazott kérdésköröket. Linda Metcalf *Megoldásközpontú tanítás* című könyve értékes, gyakorlatias, a laikus és szakértő érdeklődők számára is ajánlható kézikönyv, elsősorban a magatartási és viselkedési problémák keltette iskolai konfliktusok megoldására. Összefoglalásként éppúgy, mint a recenzió elején feltett kérdésekre, a

következő gondolatok rajzolódtak ki: a megoldásközpontú alapelv alkalmazható mind a tanítás során felmerülő tanár–diák-konfliktusok, tanulási nehézségek és magatartási problémák esetén, valamint a sajátos nevelési igényű tanulókkal való bánásmódban egyaránt. A megoldás mind a pedagógus, mind a diák számára fontossá válik a stratégia alkalmazásával, így a tanítási-tanulási folyamat is eredményesebb, sikereesebb lehet a résztvevők számára. Ugyan kisebb hangsúllyal, de szerepet szán a szerző a tanári karon belüli problémák, illetve a pedagógusok és szülők kapcsolatának javítási lehetőségére. Végül, de nem utolsósorban e könyv sem húzhat éles határt tanítás és nevelés között, így joggal nevezhető akár nevelési kézikönyvnek is Linda Metcalf bölcs gondolatai, személyiségformáló módszerei miatt.

IRODALOM:

Gordon, Thomas (1990): *T.E.T. – A tanári hatékonyság fejlesztése*. Gondolat Kiadó, Budapest.

KISNÉ BERNHARDT RENÁTA

Tengerdi Antal – Varga László (szerk.) (2009): *A gyermeklét narratívái*. Edu-tech Kiadó, Sopron, 261 p.

„*Gyermekkorunk gyönyörű nyarából / Mi marad meg húsz év távoból?*” – teszi fel olvasóinak a kérdést Sarkady Sándor költő, a soproni felsőfokú óvodapedagógus-képzés 50. évfordulója tiszteletére készült *A gyermeklét narratívái* című tanulmánykötet